

Številka: 62231-1/2025/12

Ljubljana, 12. maj 2025

EVA 2025-3340-0006

GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE

Gp.gs@gov.si

ZADEVA: Odlok o razglasitvi Gradu Cmurek za kulturni spomenik državnega pomena – predlog za obravnavo

1. Predlog sklepov vlade:

Na podlagi šestega odstavka 21. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14, 55/17 in 163/22) je Vlada Republike Slovenije na ... seji dne ... sprejela naslednji

SKLEP:

1. Vlada Republike Slovenije je izdala Odlok o razglasitvi Gradu Cmurek za kulturni spomenik državnega pomena in ga objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.
2. Vlada Republike Slovenije po Državnem odvetništvu Republike Slovenije pošlje zemljiškoknjižnemu sodišču Odlok o razglasitvi Gradu Cmurek za kulturni spomenik državnega pomena.

Barbara Kolenko Helbl
generalna sekretarka
Vlade Republike Slovenije

Priloga:

- Odlok o razglasitvi Gradu Cmurek za kulturni spomenik državnega pomena

Sklep prejmejo:

- Ministrstvo za kulturo, Maistrova 10, 1000 Ljubljana,
- Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo, Mestni trg 4, 1000 Ljubljana,
- Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje, Gregorčičeva 25, 1000 Ljubljana,
- Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Poljanska 40, 1000 Ljubljana,
- Ministrstvo za solidarno prihodnost, Dunajska cesta 21, 1000 Ljubljana
- Državno odvetništvo Republike Slovenije, Šubičeva 2, 1000 Ljubljana.

2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:

/

3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:		
– mag. Ksenija Kovačec Naglič, sekretarka, – Magda Miklavčič Pintarič, sekretarka		
3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:		
Pri pripravi gradiva so sodelovali strokovnjaki Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije.		
4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:		
5. Kratek povzetek gradiva:		
(Izpolnite samo, če ima gradivo več kakor pet strani.) V skladu z Zakonom o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1) lahko Vlada Republike Slovenije za kulturni spomenik državnega pomena razglasi enoto kulturne dediščine, ki ima izjemen pomen za Republiko Slovenijo. Grad Cmurek (EID 1-00069), ki je kulturni spomenik lokalnega pomena, je pristojna strokovna organizacija, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Maribor ovrednotila in utemeljeno predlagala za spomenik državnega pomena.		
6. Presoja posledic za:		
a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	DA/NE
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	DA/NE
c)	administrativne posledice	DA/NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	DA/NE
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	DA/NE
e)	socialno področje	DA/NE
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: – nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja – razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna – razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij	DA/NE
7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR:		
(Samo, če izberete DA pod točko 6.a.)		

I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) obveznosti za druga javnofinančna sredstva				
II. Finančne posledice za državni proračun				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:				
Novi prihodki	Znesek za tekoče leto (t)		Znesek za t + 1	
SKUPAJ				
OBRAZLOŽITEV:				
I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu V zvezi s predlaganim vladnim gradivom se navedejo predvidene spremembe (povečanje, zmanjšanje): – prihodkov državnega proračuna in občinskih proračunov, – odhodkov državnega proračuna, ki niso načrtovani na ukrepih oziroma projektih sprejetih proračunov, – obveznosti za druga javnofinančna sredstva (drugi viri), ki niso načrtovana na ukrepih oziroma projektih sprejetih proračunov.				

II. Finančne posledice za državni proračun

Prikazane morajo biti finančne posledice za državni proračun, ki so na proračunskih postavkah načrtovane v dinamiki projektov oziroma ukrepov:

II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:

Navedejo se proračunski uporabnik, ki financira projekt oziroma ukrep; projekt oziroma ukrep, s katerim se bodo dosegli cilji vladnega gradiva, in proračunske postavke (kot proračunski vir financiranja), na katerih so v celoti ali delno zagotovljene pravice porabe (v tem primeru je nujna povezava s točko II.b). Pri uvrstitvi novega projekta oziroma ukrepa v načrt razvojnih programov se navedejo:

- proračunski uporabnik, ki bo financiral novi projekt oziroma ukrep,
- projekt oziroma ukrep, s katerim se bodo dosegli cilji vladnega gradiva, in
- proračunske postavke.

Za zagotovitev pravic porabe na proračunskih postavkah, s katerih se bo financiral novi projekt oziroma ukrep, je treba izpolniti tudi točko II.b, saj je za novi projekt oziroma ukrep mogoče zagotoviti pravice porabe le s prerazporeditvijo s proračunskih postavk, s katerih se financirajo že sprejeti oziroma veljavni projekti in ukrepi.

II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:

Navedejo se proračunski uporabniki, sprejeti (veljavni) ukrepi oziroma projekti, ki jih proračunski uporabnik izvaja, in proračunske postavke tega proračunskega uporabnika, ki so v dinamiki teh projektov oziroma ukrepov ter s katerih se bodo s prerazporeditvijo zagotovile pravice porabe za dodatne aktivnosti pri obstoječih projektih oziroma ukrepih ali novih projektih oziroma ukrepih, navedenih v točki II.a.

II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:

Če se povečani odhodki (pravice porabe) ne bodo zagotovili tako, kot je določeno v točkah II.a in II.b, je povečanje odhodkov in izdatkov proračuna mogoče na podlagi zakona, ki ureja izvrševanje državnega proračuna (npr. priliv namenskih sredstev EU). Ukrepanje ob zmanjšanju prihodkov in prejemkov proračuna je določeno z zakonom, ki ureja javne finance, in zakonom, ki ureja izvrševanje državnega proračuna.

7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR:

Odlok za razglasitev kulturnega spomenika državnega pomena nima neposrednih finančnih posledic.

Kratka obrazložitev

Odlok določa izjemnost dediščine in varovane sestavine ter obseg in varstveni režim kulturnega spomenika in njegovega vplivnega območja na podlagi strokovnega vrednotenja, kar nima finančnih posledic.

8. Predstavitev sodelovanja z združenji občin:

Vsebina predloženega gradiva (predpisa) vpliva na:

- pristojnosti občin,
- delovanje občin,
- financiranje občin.

DA/NE

Gradivo (predpis) je bilo poslano v mnenje:

- Skupnosti občin Slovenije: DA/NE
- Združenju občin Slovenije: DA/NE
- Združenju mestnih občin Slovenije: DA/NE

Občina Šentilj, na območju katere leži grad, je grad tudi sama leta 2008 razglasila za kulturni spomenik lokalnega pomena. Kulturni spomenik je že od leta 1964.

Predlogi in pripombe združenj so bili upoštevani:

- v celoti,
- večinoma,
- delno,
- niso bili upoštevani.

Bistveni predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani:

9. Predstavitev sodelovanja javnosti:

Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:

DA/NE

(Če je odgovor NE, navedite, zakaj ni bilo objavljeno.)

(Če je odgovor DA, navedite:

Datum objave: 14. 11. 2024

Javnost je bila vključena v pripravo gradiva v skladu z ZVKD-1.

- Mesto objave na spletu: <https://www.gov.si/novice/2024-11-19-javna-obravnavna-odloka-o-razglasitvi-gradu-cmurek-za-kulturni-spomenik-drzavnega-pomena/> (objavljeno 19. novembra 2024);
- <https://www.zvkds.si/javna-obravnavna-odloka-o-razglasitvi-gradu-cmurek-za-kulturni-spomenik-drzavnega-pomena/>;
- <https://www.sentilj.si/razpis/1016438> (objavljeno 18. novembra 2024)
- <https://en.muzejnorosti.eu/node/103> (objavljeno 17. novembra 2024).

Rok za pripombe javnosti: od 14. novembra 2024 do 17. decembra 2024.

V prostorih gradu Cmurek je bila 27. novembra 2024 izvedena javna razprava o predlogu odloka.

10. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:

DA/NE

11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:

DA/NE

Dr. Asta Vrečko
ministrica

Priloge:

- Priloga 1: predlog sklepa
- Priloga 2: odlok
- Priloga 3: obrazložitev

PRILOGA 1

Na podlagi šestega odstavka 21. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14, 55/17 in 163/22) je Vlada Republike Slovenije na ... seji dne ... sprejela naslednji

SKLEP:

1. Vlada Republike Slovenije je izdala Odlok o razglasitvi Gradu Cmurek za kulturni spomenik državnega pomena in ga objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.
2. Vlada Republike Slovenije po Državnem odvetništvu Republike Slovenije pošlje zemljiškoknjižnemu sodišču Odlok o razglasitvi Gradu Cmurek za kulturni spomenik državnega pomena.

Barbara Kolenko Helbl
generalna sekretarka
Vlade Republike Slovenije

Priloga:

- Odlok o razglasitvi Gradu Cmurek za kulturni spomenik državnega pomena.

PRILOGA 2:

Na podlagi prvega odstavka 13. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16, 21/18 – ZNOrg in 78/23 – ZUNPEOVE) Vlada Republike Slovenije izdaja

ODLOK

o razglasitvi Gradu Cmurek za kulturni spomenik državnega pomena

1. člen

(1) Za kulturni spomenik državnega pomena se razglasi enota dediščine:

- Trate - Grad Cmurek, EID 1-00069.

(2) Vrednote, ki utemeljujejo razglasitev enote dediščine iz prejšnjega odstavka za spomenik državnega pomena (v nadaljnjem besedilu: spomenik), varovane sestavine spomenika, obseg spomenika, vplivno območje, varstveni režim spomenika in varstveni režim vplivnega območja so določeni v prilogi, ki je sestavni del tega odloka (v nadaljnjem besedilu: priloga).

(3) Izvirnike načrtov, na katerih so prikazane meje spomenika in njegovega vplivnega območja, hranita ministrstvo, pristojno za kulturno dediščino, in Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (v nadaljnjem besedilu: zavod).

2. člen

(1) Lastnik, posestnik in upravljavac spomenika sorazmerno s svojimi zmožnostmi omogočijo predstavljanje in brezplačno dostopnost spomenika javnosti. Javni dostop ne sme ogrozati varovanih sestavin spomenika.

(2) Dodatne zahteve glede zagotavljanja javne dostopnosti spomenika so opredeljene v prilogi.

3. člen

Za vse posege v spomenik in za posege v njegovo vplivno območje, kjer je tako določeno v prilogi, je treba predhodno izpolniti kulturnovarstvene pogoje in pridobiti kulturnovarstveno soglasje zavoda, razen če zakon, ki ureja varstvo kulturne dediščine ali graditev objektov, ne določa drugače.

4. člen

Spomenik se označi s predpisano oznako v skladu s predpisom, ki ureja označevanje kulturnih spomenikov, tako da ta ne krni zgodovinske podobe ali posameznih delov spomenika. Mikrolokacijo oznak določita v soglasju zavod in lastnik ali upravljavac spomenika.

5. člen

Izvajanje tega odloka nadzira inšpektorat, pristojen za kulturno dediščino.

6. člen

V skladu s tretjim odstavkom 13. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16, 21/18 – ZNOrg in 78/23 – ZUNPEOVE) se v zemljiški knjigi po uradni dolžnosti zaznamuje status kulturnega spomenika na nepremičninah, navedenih v prilogi v razdelku »Obseg spomenika«.

KONČNA DOLOČBA

7. člen

Ta odlok začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št.
Ljubljana,
EVA 2025-3340-0006

Vlada Republike Slovenije
dr. Robert Golob
predsednik

Identifikacija spomenika: Trate - Grad Cmurek, EID 1-00069

Obseg razglasitve: posamezni spomenik

Vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik:

- grad je pomembna historična arhitekturna stvaritev, prizorišče pomembnega zgodovinskega dogajanja, grajeni element širšega zgodovinskega prostora, dominanten poudarek v krajinski podobi ob reki Muri in stavba s sodobno uporabno vrednostjo;
- grad spada med največje in najimenoitnejše štajerske gradove in je eden najstarejših ohranjenih srednjeveških gradov v Sloveniji;
- grad je pomemben povezovalni člen v arhitekturnem razvoju od srednjeveškega gradu do novoveškega dvorca z vrhunskimi in redkimi arhitekturnimi detajli predvsem iz obdobja romanike in renesanse;
- grad in njegova okolica imata poleg arhitektonskih, razvojnih, zgodovinskih, arheoloških in drugih kvalitet tudi izjemen historično-krajinski pomen in sta pomemben del historične krajine Republike Slovenije;
- grad stoji na izpostavljeni vedutni lokaciji na vrhu hriba nad reko Muro in podgradjem ob rečnem mostišču, ki je grad povezovalo z nekdanjimi pripadajočim trgov ter župnijsko cerkvijo na danes avstrijski strani reke in je priča nekoč enotnega kulturnega prostora, ki se je razvil ob nekdanjem pomembnem prometnem središču;
- izstopajoče osrednje grajsko poslopje z neposredno okolico dopolnjujejo nekdanji grajski vrtovi ter grajska kašča iz 17. stoletja;
- grad je bil več kot pet stoletij last ene najpomembnejših, najstarejših in najuglednejših rodbin na Štajerskem – rodbine Stubenberg, ki je pomembno vplivala na razvoj gradu in širšega območja na obeh straneh reke;
- grad je imel v 20. stoletju različne namembnosti: v obeh svetovnih vojnah je bilo v njem nastanjeno vojaštvo, v drugi polovici 20. stoletja pa so bile v njem socialne vsebine.

Varovane sestavine spomenika:

- PROSTORSKA POJAVNOST: lokacija (avtentičnost lokacije, izpostavljenost v navezavi na širšo okolico, nepozidanost grajskega hriba); prostorska celovitost (grajski hrib do reke Mure; vsebinska, funkcionalna in prostorska povezanost območja; nedeljiva celota gradu s parkom in podgradjem); vedute (varovani pogledi iz vseh smeri);
- PROSTORSKA ZASNOVA: zasnova celotnega prostora (razmerje med pozidanim in nepozidanim prostorom; grad s pripadajočim prostorom in kaščo: historične poti, dostop, dovoz, mostovž, grajski jarek, grajski vrtovi);
- ARHITEKTURNE PRVINE: tlorisni gabarit; višinski gabarit (etažnost), volumni; konstrukcijska zasnova (razporeditev nosilnih sten, stropi, oboki, stopnišča); fasada (razmerje med fasadnimi površinami in stavbnimi odprtini, barvna podoba); arhitekturni členi (romanski, gotski in renesančni kamnoseški elementi: romanska portal z luneto in relief, gotski portal, renesančni glavni grajski portal, manjši portali, dvoriščne arkade, okenski okvirji); likovne prvine; fasadni detajli; strešna konstrukcija; oblika in naklon strešin; kritina (opečna); stavbno pohištvo;
- GRADIVA: apnenec, apno, kamen, kovina, les, opeka, ometi;
- FUNKCIONALNA ZASNOVA: razporeditev prostorov (primarna);
- OBLIKOVANOST NOTRANJŠČINE: komunikacije; obdelava prostorov; arhitekturne, likovne in druge prvine notranjščine (poslikani leseni stropi, štukature, stavbno pohištvo, tlaki, ograje, barvna podoba, poslikave);
- VRTNOARHITEKTURNA ZASNOVA: zasnova in kompozicija (odprt prostor ob gradu); historična zasnova (tipologija in slog, potencial za rekonstrukcijo vrtov in oranžerije);
- VRTNOARHITEKTURNE PRVINE: drevnine in druge rastline (predvsem večstoletna grajska lipa); grajene in druge prvine; komunikacije;
- ARHEOLOŠKE OSTALINE.

Obseg spomenika:

parcele *1, *7, 20/12, 20/3, 21, 22/3 (zahodni del), 22/9, 24, 27/2, 28/2 (skrajni severozahodni del), 30/1, 30/2, 30/5, 31/2, 465/5 (severni del), 465/8 (severni del) v katastrski občini 568 TRATE; stavbi 11 in 22 v katastrski občini 568 TRATE.

Vplivno območje:

parcele *5/1, *8, *90/1, *90/2, *96, 1, 2, 20/16, 20/19, 20/2, 20/4, 20/7, 22/1, 22/11, 22/12, 22/13, 22/14, 22/2, 22/3 (del), 22/5, 27/1, 28/2 (del), 28/3, 28/5, 29, 3/1, 3/2, 32, 4, 44/4, 464/4 (del), 464/5 (del), 465/3, 465/4, 465/5 (del), 465/8 (del), 465/9, 468 (del), 473, 5/2, 5/3, 6 in 7 v katastrski občini 568 TRATE.

Varstveni režim spomenika:

- ohranjanje vseh varovanih sestavin spomenika;
- ohranjanje in varovanje prostorske celovitosti in prostorskih razmerij, pričevalnosti in dominantnosti spomenika ter tradicionalne rabe;
- preprečevanje zarasti grajskega hriba zaradi ohranjanja vedut na grajsko stavbo;
- prepoved vseh posegov v zasnovo gradu in odprtega prostora, razen kadar so ti potrebni za uporabo, delovanje, ohranjanje in prezentacijo spomenika ter v skladu s kulturnovarstvenimi pogoji zavoda;
- prepoved predelav, poškodovanja ali uničevanja objektov in grajenih struktur;
- prepoved postavljanja ali gradnje začasnih ali trajnih objektov, vključno z nadzemno in podzemno infrastrukturo ter nosilci reklam, razen kadar so ti potrebni za uporabo, delovanje, ohranjanje in prezentacijo spomenika ter v skladu s kulturnovarstvenimi pogoji zavoda;
- dovoljeni so posegi, ki upoštevajo predhodno pripravljen konservatorski načrt in trajno ohranjajo varovane sestavine;
- redno in strokovno vzdrževanje ter obnavljanje vseh izvirnih prvin arhitekturne zasnove zunanjsčine in notranjsčine spomenika (v obliki, legi, gabaritih, konstrukciji, materialih, strukturi in barvni podobi) ter naravnih elementov vrta (rastline, relief), historičnih poti in posameznih soliternih dreves, vključno z večstoletno grajsko lipo;
- na podlagi poglobljenih raziskav in analiz je treba omogočiti prezentacijo in dolgoročno vzpostavitev grajskih vrtov, vključno z rekonstrukcijo in prezentacijo prepoznavnih elementov;
- streho kašče je zaradi ogroženosti stavbe treba rekonstruirati;
- pred posegi v prostor oziroma zemeljske plasti je treba opraviti arheološke raziskave, s katerimi se natančneje določijo ukrepi varstva ali arheološke ostaline nadzorovano odstranijo;
- arheološke raziskave obsegajo tudi poterensko obdelavo arhiva arheološkega najdišča (raziskave);
- iskanje arheoloških ostalin ter uporaba iskalnikov kovin in drugih tehničnih sredstev za te namene nista dopustna, razen kot ena od raziskovalnih metod med izvedbo arheološke raziskave;
- kdor najde na površju zemlje ali pod njim arheološko ostalino, mora poskrbeti, da ta ostane nepoškodovana ter o najdbi obvestiti zavod;
- v primeru izjemnega odkritja, predvsem ostankov grajenih struktur, je treba ostaline ohraniti ali prezentirati na mestu odkritja;
- uporaba spomenika za namene, ki so v skladu z družbenim pomenom spomenika;
- omogočanje znanstvenoraziskovalnih in učno-demonstracijskih del, ki prispevajo k boljšemu poznavanju spomenika in povečanju njegove pričevalnosti.

Varstveni režim vplivnega območja:

- ohranjanje odprtega nepozidanega prostora in tradicionalne rabe prostora;
- ohranjanje vedut na spomenik kot prostorsko dominantno;
- prilagoditev gabaritov morebitnih grajenj gabaritom obstoječih objektov in ohranjanju spomenika ter vedut na spomenik;
- prepoved postavljanja ali gradnje začasnih objektov, razen kadar so ti potrebni za uporabo, delovanje, ohranjanje in prezentacijo spomenika ter v skladu s kulturnovarstvenimi pogoji zavoda;
- spodbujanje ohranjanja ambientalno ali vedutno pomembnih stavb, predvsem nekdanje grajske gostilne in pekarnice;
- ohranjanje historičnih poti.

Obveznost pridobitve kulturnovarstvenega soglasja v vplivnem območju:

Obveznost pridobitve kulturnovarstvenega soglasja velja na vseh parcelah vplivnega območja.

Zahteve glede javne dostopnosti spomenika:

Lastnik, posestnik in upravljaec spomenika morajo v sorazmerju s svojimi zmožnostmi omogočiti javnosti predstavljanje in brezplačno dostopnost spomenika najmanj trikrat letno: ob kulturnem prazniku 8. februarja, 3. decembra (Ta veseli dan kulture) in ob Dnevih kulturne dediščine. Javni dostop ne sme ogrožati varovanih sestavin spomenika.

Določitev meje:

Meji spomenika in njegovega vplivnega območja sta določeni na digitalnem katastrskem načrtu, datoteka z dne 5. 9. 2024.

PRILOGA 3

OBRAZLOŽITEV

I. UVOD

1. Pravna podlaga (besedilo, vsebina zakonske določbe, ki je podlaga za izdajo uredbe)

Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16, 21/18 – ZNOrg in 78/23 – ZUNPEOVE) v 12. in 13. členu predpisuje način razglašanja kulturnih spomenikov.

12. člen (razglasitev nepremičnega spomenika, cit.):

(1) Zavod pripravi predlog za razglasitev spomenika po lastni presoji ali na pobudo koga drugega. Če zavod zavrne pobudo za razglasitev, mora pobudnika seznaniti s svojo odločitvijo in z razlogi zanjo.

(2) Zavod mora o pripravi predloga za razglasitev seznaniti lastnike dediščine, ki naj bi se razglasila za spomenik, ter jim dati možnost, da podajo svoje mnenje v zvezi z razglasitvijo. Lastniki se obveščajo praviloma po pošti ali z javnim naznanilom, če je ta način zaradi večjega števila, težke dosegljivosti ali neznanega naslova primernejši (npr. na nepremičnini, katere razglasitev se predlaga, v uradnem glasilu, v sredstvih javnega obveščanja ali na drug primeren način). Kadar se izvede javna obravnava, obveščanje lastnikov v skladu s tem odstavkom ni potrebno.

(3) Zavod mora izvesti javno obravnavo, če gre za razglasitev spomeniškega območja. O javni obravnavi se javnost obvesti z objavo datuma obravnave, načinom dostopnosti gradiv, rokov za podajo mnenj in navedbo organa, ki mnenja sprejema. Obvestilo o obravnavi se objavi v vsaj enem javnem sredstvu obveščanja najmanj deset dni pred javno obravnavo. V času do javne obravnave mora biti zagotovljen javen dostop do gradiv, ki so predmet javne obravnave.

(4) Na javni obravnavi se predstavijo razlogi za razglasitev, osnutek akta o razglasitvi in kartografska dokumentacija. Vsakdo ima možnost, da ustno ali pisno poda svoje mnenje v zvezi z razglasitvijo. Zavod se mora do mnenj opredeliti.

(5) Postopek razglasitve spomenika lokalnega pomena vodi pristojni organ pokrajine ali občine ob smiselni uporabi določb drugega do četrtega odstavka tega člena. Predlog za razglasitev spomenika lokalnega pomena pripravi zavod.

13. člen (akt o razglasitvi):

(1) Spomenik državnega pomena se razglaša z aktom vlade, spomenik lokalnega pomena pa z odlokom predstavniškega organa pokrajine ali občine (v nadaljnjem besedilu: akt o razglasitvi).

(2) Akt o razglasitvi obsega zlasti:

- identifikacijo spomenika, vključno z določitvijo meje spomenika tako natančno, da so meje določljive v naravi in zemljiškem katastru,*
- vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik,*
- varstveni režim spomenika,*
- vplivno območje, kadar je to zaradi zagotavljanja prostorske celovitosti spomenika potrebno, vključno z določitvijo meje vplivnega območja tako natančno, da so meje določljive v naravi in zemljiškem katastru,*
- varstveni režim v vplivnem območju,*
- morebitno obveznost javne dostopnosti spomenika,*
- zahteve glede upravljanja ter morebitno obveznost sprejema načrta upravljanja in*
- inventarno knjigo premičnin, ki so sestavni del spomenika, kadar je to potrebno.*

(3) Na podlagi akta o razglasitvi se pravni status nepremičnega spomenika in njegovega vplivnega območja, če je to določeno z aktom o razglasitvi, zaznamuje v zemljiški knjigi kot zaznamba nepremičnega spomenika. Organ, ki je spomenik razglasil, pošlje akt o razglasitvi na pristojno zemljiško knjigo. Vpis nepremičnega spomenika v zemljiško knjigo se opravi po uradni dolžnosti.

(4) Zaznamba nepremičnega spomenika v zemljiško knjigo se ne izvede za spomeniška območja, razen v delih, ki obsegajo arheološka najdišča ali v delih, kjer zahtevo za zaznambo določi akt o razglasitvi.

2. Rok za izdajo uredbe, določen z zakonom

Zakon ne določa rokov za izdajo odloka.

3. Splošna obrazložitev predloga odloka

Z upoštevanjem strokovnega predloga Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območne enote Maribor (v nadaljnjem besedilu: zavod), prejetega novembra 2024, je ministrstvo za kulturo presodilo, da je enota dediščine Trate - Grad Cmurek (EID 1-00069) kulturni spomenik izjemnega pomena za Republiko Slovenijo.

Zavod je za enoto dediščine, ki je sicer že razglašena za kulturni spomenik lokalnega pomena z Odlokom o razglasitvi nepremičnih kulturnih spomenikov lokalnega pomena v občini Šentilj (Medobčinski uradni vestnik, št. 3/2008-42, 23/2010-415), pripravil strokovni predlog z vsemi sestavinami, ki jih določa 13. člen ZVKD-1.

Na območju predlaganega spomenika raste lipa, ki je drevesna naravna vrednota, zato je zavod v postopku priprave predloga pridobil tudi naravovarstvene smernice, kot določa Zakon o ohranjanju narave (ZON) v 97. členu.

Zavod je v javni obravnavi z osnutkom odloka seznanil lastnike spomenika in nepremičnin v vplivnem območju. Besedilo odloka je bilo posebej poslano vsem lastnikom oziroma upravljavcem nepremičnin v območju spomenika. Zavod se je opredelil do vseh mnenj lastnikov.

II. VSEBINSKA OBRAZLOŽITEV

Grad Cmurek stoji na mogočnem razglednem skalnem pomolu, kjer se ravninski svet Apaškega polja na zahodu ob reki Muri stika s severnim robom Slovenskih goric. Njegova mogočna stavbna gmota je glavni poudarek v širšem obmejnem prostoru.

Grad je eden največjih in najimenojnejših štajerskih gradov ter eden najstarejših ohranjenih srednjeveških gradov v Sloveniji – poleg Bleda, Hompoša, Ptuja in Rajhenburga. Poleg starosti in zgodovinskega pomena ga odlikujejo številne umetnostne prvine, med katerimi izstopata romanska reliefa iz 12. stoletja ter v 16. in 17. stoletju celovito izvedena renesančna arhitekturna preobrazba z mnogimi izjemnimi renesančnimi členi.

Grajsko poslopje na prvi pogled kaže podobo renesančne palače z monumentalnim arkadnim notranjim dvoriščem, ki spada med največje takšne motive na Slovenskem – za renesančno preobleko pa se skriva veliko starejša heterogena in mogočna arhitekturna zasnova iz obdobja romanike iz 12. stoletja. Stavbni kompleks je sestavljen iz deloma podkletenega dvonadstropnega grajskega jedra s štirimi stavbnimi trakti okoli notranjega arkadnega dvorišča in predgradja s pritličnim zunanjim stavbnim traktom ob podolžnem sprednjem dvorišču. Na vzhodni in severni strani grad zamejujejo strma pobočja, na zahodni in južni strani pa širok nekdanji obrambni jarek – čez njega vodi preko mostu dostop do gradu – skozi glavni grajski portal.

Grad je bil več kot pet stoletij (od 1401 do 1931) last ene najpomembnejših, najstarejših in najuglednejših rodbin na Štajerskem – rodbine Stubenberg, ki ga je leta 1931 prodala. Po drugi svetovni vojni je bil nacionaliziran, med letoma 1949 in 2004 so bili prostori grajske stavbe namenjeni socialnim vsebinam – Zavodu za duševno in živčno bolne Hrastovec - Trate, od leta 2013 pa v njem domuje Muzej norosti.

Parkovna površina (formalni vrt) je na zahodni strani gradu v cestnem okljuku, kar je razvidno iz Franciscejskega katastra. Takšna umestitev vrtov je bila značilna za utrdbene gradove na izpostavljenih legah po prenehanju njihove obrambne funkcije. Ureditve s prostorsko ločenim vrtom so redke – gre za prestižne ureditve; tiste, ki so bile upodobljene na Vischerju, to dokazujejo z zidovi, skulpturami, vrtnimi

paviljoni in oranžerijami. Za objekt, ki je na katastru zarisan ob vrtu, zlasti zaradi njegove orientiranosti domnevamo, da gre za steklenjak oziroma oranžerijo. Nekoč neporaščen grajski grič je danes prekrit s strnjenim gozdom pretežno sukcesijske provenience. Skozenj vodita historično izpričana dostopna pot po severozahodni brežini gradu in strma, poimenovana Polžja pot po severni. V predgradju raste grajska lipa.

Del cmureškega grajskega kompleksa je tudi monumentalna grajska kašča, ki že od prve polovice 17. stoletja stoji ob cesti med gradom in mostom čez reko Muro. Grajska kašča je ena najstarejših ohranjenih tovrstnih stavb v Sloveniji.

Grad, ki stoji na razgledni legi na vrhu hriba, tvori skupaj z območjem nekdanjih grajskih vrtov, grajskim pobočjem, nekdanjimi gospodarskimi grajskimi objekti – grajsko kaščo, gostilno pri mostu in drugimi hišami ob mostu izjemno ambientalno celoto.

Spomenik združuje grad in njegovo okolico, ki obsega najožji del historično izpričanih nekdanjih vrtov in še ohranjenega parka.

Spomenik ima določeno tudi vplivno območje. To območje zajema prostor, ki neposredno vpliva na varovane vrednote gradu. Z ohranjanjem zelenega pasu griča in ohranjanjem pozidave v obstoječih gabaritih se ohranjajo dominantnost in vedutna izpostavljenost spomenika ter glavni dostopi do njega in njegova povezanost z mostom na Muri. V vplivnem območju so tudi objekti, ki so nekoč pripadali gradu (gostilna, pekarna) in od katerih je gostilna varovana kot kulturna dediščina.